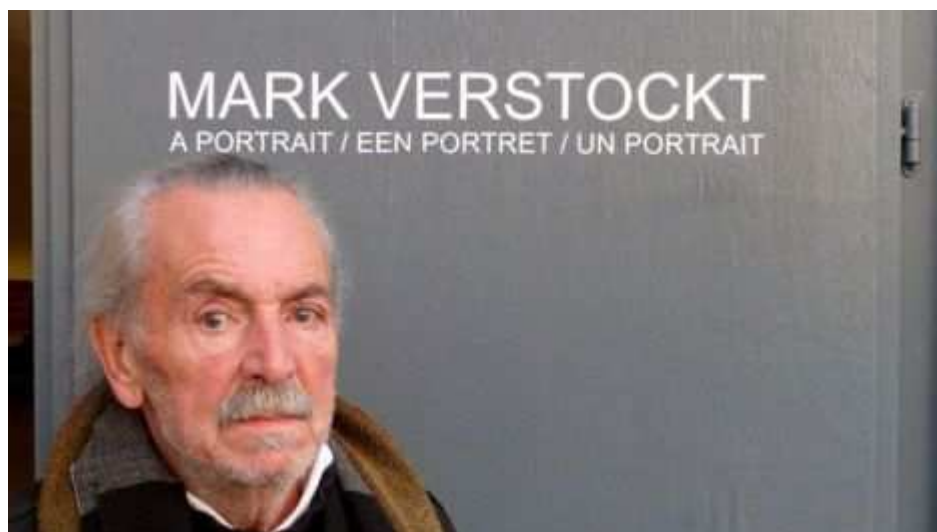

Mark Verstockt, de liefde voor het vierkant

ma 22/11/2010 - 16:40

Mark Verstockt is er tachtig. Een gelegenheid voor een overzichtstentoonstelling en een vernieuwde aandacht voor zijn baanbrekende studie over het ontstaan van de vorm. Verstockt heeft het niet zo voor een museum; daarom dat Verbeke Foundation hem uitnodigde. Verstockt is een man met een krachtige carrière gebaseerd op zijn grote liefde voor het vierkant.

"Ik heb me nooit kunnen verzoenen met enige artistieke beperking. Ik wilde mijn vrije recherches en keuzes laten evolueren volgens eigen visie en inzicht, ook de eventuele invloeden, wel binnen de beperkingen die ik mezelf oplegde of die ik van buiten uit accepteerde. De structuur was steeds belangrijker dan de ondergeschikte, eenvoudige, formele geometrie. De invoering van de gestualiteit (het werk ontstaat van uit een groot gebaar; gestualiteit is het tegenovergestelde van programmering, YJ) betekende een vaarwel aan de ijzerscherpe, perfecte technische uitvoering. De opbouw en de (sporadisch gebuikte) kleur bleven de plastische basis ingrediënten van het werk. Het vierkant (en de kubus) werd het onuitputtelijke en herkenbare thema."

Mark Verstockt

[Slideshow](#)

Deze tekst is een uitstekende synthese van de carrière van Mark Verstockt (°1930), een fragment uit een traktaat van hemzelf.

"Ik ben ontzettend blij met deze overzichtstentoonstelling. Je mag het geen retrospectieve noemen daarvoor zijn er te veel werken verspreid over het buitenland en in privé collecties en die konden we niet tot hier krijgen. En ja hoor voor mij blijft een museum een begraafplaats of een reservaat. Te weinig mensen vinden er de weg naartoe", vertelt ons Mark Verstockt als we hebben gefotograferen voor de ingang van "zijn" tentoonstelling.

Later bij een wijntje zal hij zijn huiver voor het museum verduidelijken: "Kunst is geen aangelegenheid voor de elite. Kunst moet altijd en overal zichtbaar zijn. (behoedzaam) Eigenlijk zou de stad een groot museum moeten zijn."

De ontdekking van de oervormen

Na twee jaar rechten te hebben gevolgd (tegen zijn zin maar ingaand op de verzuchting van zijn vader) wordt hij op basis van een map vrije grafiek aangenomen aan de Academie in Antwerpen. Hij is er samen met - de abstractie schilder en constructivist - Dan Van Severen (1927-2009).

Verstockt toont ons een blad met verschillende vrouwelijke naakten gemaakt met aangelengde inkt. "Je ziet dat ik wel degelijk figuratief ben bezig geweest maar ik wilde andere dingen. Ik wilde losbreken, noem het maar Sturm und Drang. Hier zijn mijn beginwerken: hoe de cirkel de rechthoek ontmoet bijvoorbeeld. Ik werkte en werk nog altijd snel: ik creëer in mijn hoofd, de uitwerking ervan is pure ambacht. Terwijl ik dat werk aan het maken ben groeit

er al iets nieuws in mijn hoofd.”

En dan de uitspraak waarmee hij aangeeft licht te huiveren voor het etiket zuivere constructivist: “ Geometrie is voor mij secundair, het is de structuur die telt, zelfs bij een dripping (verf valt in druppels op het doek, YJ) van Jackson Pollock is er een duidelijke structuur aanwezig.”

Structuur blijkt nadien het woord dat Mark Verstockt het meeste heeft gebruikt tijdens onze twee uur durende wandeling door de grote tentoonstelling.

En tijdens zijn zoektocht ontdekt hij de drie oervormen (hij zal er later een baanbrekend, internationaal werk over schrijven): de cirkel, het vierkant, de driehoek. Met het vierkant sloot hij een levenslange vriendschap, het is zijn compagnon de route of reisgezel door het grote kunstavontuur.

Het vierkant: een eeuwige liefde

Uit een persbericht van tien jaar geleden: "Het vierkant heeft gelijke maten aan elke zijde, en vier scherpe hoeken. Daardoor presenteert het vierkant zich met een grotere zelfbevestiging dan bijvoorbeeld de cirkel. Ik heb vierkanten gemaakt, waarvan alleen de hoeken aangegeven zijn. Het oog vult de zijden aan. Het vierkant is als vorm stabiel en visueel zeer agressief."

We lopen naar "de overgang". We kijken naar vier zwarte vierkanten, van elkaar gescheiden door een rode boord, en in elk zwart vierkant de evenwijdige benen van driehoeken. “De datum interesseert me minder, dit schilderij komt wellicht uit de jaren zeventig. En een titel geef ik zelden. Een titel is misleidend. Het werk moet de boodschap zelf doorgeven“, vertelt hij terwijl hij het doek mijmerend in zich opneemt: “Ik negeer geen enkel werk. Ja, dit schilderij vind ik nog steeds goed.”

We draaien ons om: een rood vol vierkant, een vierkant steunend op een punt, en driehoeken. Geen cirkel. “ Dat bevat me minder, het is te druk; te esthetisch. Of het komt door de kleuren? Dat zou kunnen. Kleur gebruik ik alleen maar als ik het echt nodig heb. Mag ik je een anekdote vertellen? Bij tentoonstellingen waren de werken waar kleur in voorkwam altijd als eerste verkocht.”

De jaren zeventig, periode van exploratie, het ontdekken: “Het bezig zijn; het nieuwsgierig zijn, dat waren mijn credo's. Uit pure nieuwsgierigheid heb ik meubels ontworpen, tekende ik tapijten en vloeren, ging ik aan de slag met video en - ik denk dat ik de eerste was in België - ben ik gaan experimenteren met computertekeningen.”

En dus komen er grote objecten, sculpturen (1972: in Sint-Niklaas pronkt het achttien meter hoge 'Signaal', zes jaar later verdween het zonder één spoor na te laten), en vormen die hun weg vinden binnen de architectuur. Het vierkant is eigenlijk een bouwvorm die nauw aanleunt bij de architectuur. Ooit heeft hij veel zin gehad om zelf een woning te tekenen en te bouwen, zo gefascineerd is hij door de architectuur.

De laatste twintig jaar is Mark Verstockt actiever dan ooit. Vijftien jaar geleden verliet hij het Antwerpse Zuid om zich terug te trekken in het stil Waals dorpje Fays: "De beste beslissing die ik ooit heb genomen, weg van de stress, weg van de plichtplegingen." En in Fays maakt hij vandaag nieuwe - dikwijls - kleinere werken. Thema: het vierkant en de cirkel.

Hij werkt nu ook met de techniek van de pyrografie waarbij hij met een gloeiend punt punten en lijnen brandt in het basismateriaal bij voorbeeld metaalpapier.

Het resultaat is fenomenaal mooi en toch niet esthetiserend. “Ik doe de dingen zelf graag. Terug naar het ambachtelijke. Daarom ben ik ook geen constructivist pur sang. Ik maak een soort constructivisme, maar ik voel me veel meer een erfgenaam van het minimalisme en bijvoorbeeld het Bauhaus. (eerder aarzelend) Misschien maak ik een Europese interpretatie van het minimalisme.”

Verstockt werkt nog steeds zonder bril of vergrootglas. "Kijk eens, hier zie je de cirkel in het vierkant maar de cirkel is niet aanwezig. Het is het einde van de horizontale lijnen die de cirkel zijn vorm suggereert." De cirkel komt voort uit een emotioneel gebaar; het vierkant uit een intellectuele daad of zoals hij zelf uitdrukt: " Kunst is een visuele aangelegenheid gecontroleerd door de rationaliteit en de emotionaliteit." En daarom zou het onzinnig zijn de werken van Verstockt op hun wiskundige juistheid te meten.

Bij een glas proberen wij in een fraai geformuleerde volzin die ene vraag te stellen die honderden hem al decennia stellen. Of dat vierkant niet langzaam... Hij glimlacht, raadt de vraag en dan haast amicaal: " Nog elke dag blijft het vierkant een avontuur voor me. De beperking om het vierkant volledig exploiteren zie ik niet als een rem, integendeel het is de stimulans om naar nieuwe mogelijkheden te zoeken. Mag ik me vergelijken met een landschapsschilder? Die heeft toch ook maar twee componenten: de lucht en het land."

Heruitgave van standaardwerk

Internationaal is Mark Verstockt heel bekend door zijn boek "De Genesis van de vorm, van chaos tot geometrie" (1982). Het heeft Verstockt bijna twintig jaar gekost om zijn internationale opzoekingen af te ronden om dan in de grote chaos van gegevens een structuur te scheppen zodat het geheel bevattelijk en leesbaar werd.

Het boek laat zich gemakshalve en dus heel summier omschrijven als een zoektocht naar de samenhang tussen allerlei geometrische vormen zoals vierkant, driehoek, cirkel, punt, kras of lijntje, en de interpretatie daarvan

De betekenis kan zuiver elementair of vormelijk zijn ofwel krijgen de vormen een waarde ingegeven door de geschiedenis. En die waarden kan een teken of een symbool zijn. Een treffend voorbeeld is het punt: het begin en het einde, de kleinste grafische eenheid. Dit is het vormelijke aspect. Het punt is ook de navel, het onveranderlijke middenpunt van de wereld, het goddelijke principe et cetera. Dit is de tekenwaarde, de interpretatie en later het symbool.

Het boek verscheen in verschillende talen. Verbeke Foundation bracht vorig jaar een herdruk op beter papier zodat de ontelbare grafische voorbeelden scherper worden afgebeeld.

Dit studieboek vraagt om een trage lezing maar het blijft vandaag nog steeds actueel. Deze heruitgave is een uitstekend initiatief van Verbeke Foundation.

Yves Jansen

Mark Verstockt, een portret

wanneer tot 10 april 2011

waar Verbeke Foundation, Kemzeke (Stekene)

site www.verbekefoundation.com